

Spravodlivosť a právo

Právo – pojem, bez ktorého by nemohla existovať fungujúca spoločnosť. Čo je to právo? Ako ho definujeme? Na prvý pohľad by sme mohli povedať, že právo je súhrn paragrafov a odpovedí na právne otázky potrebné pre riešenie problémov. No nie je to také jednoduché, ako by sa mohlo zdať. Všetko vo svete prechádza vývojom a zdokonaľovaním, tak aj právo je kategóriou, ktorá sa postupne formovala spolu so spoločnosťou. V začiatkoch svojej existencie tvorila jeden celok spolu s náboženstvom, morálnymi zásadami a obyčajmi. V období antiky však došlo k oddeleniu od náboženstva a zároveň aj zmene pohľadu na právo. Rímsky vzdelanec, Aulus Cornelius Celsus, povedal: „*Právo je umenie dobrého a spravodlivého.*“ Nedefinoval právo ako samostatnú vedu, ale ako formu osvojovania si poznatkov sveta človekom vyšším poznaním s neoddeliteľnou dvojicou spravodlivosti a morálky. Vo všeobecnosti ho však môžeme definovať ako súhrn noriem a pravidiel regulujúcich správanie sa v spoločnosti, ktoré stanovuje a sankcionuje štátna moc.

Podobná reakcia by mohla nastať aj pri ďalších nadväzujúcich otázkach. Kto je to právnik? Ako by jednoducho charakterizoval právo, aby tomu rozumela nielen odborná verejnosť? Znova by sme mohli povedať, že je to človek, ktorý ovláda veľké množstvo paragrafov. Ale týmito slovami by definícia právnik končiť nemala. Je to človek, ktorý okrem vedomostí a spôsobov riešenia najrôznejších problémov zákonným spôsobom vnáša do celej spoločnosti spravodlivosť a svojím postojom k rešpektovaniu či poznaniu práv druhých je pozitívnym príkladom pre ďalšie generácie. Povolanie právnik je určite aj o komunikácii, pomoci a dohliadaní na zákonnosť. Definícia práva z tejto stránky by však nemusela byť taká jednoznačná, pretože právo zasahuje do každej jednej sféry nášho života. Sir Frederick Pollock, anglický právnik, to vyjadril krásnymi slovami: „*Čím sú poznatky právnik hlbšie a čím dlhšie sa venuje štúdiu právnej vedy, tým väčšie sú jeho zábrany vo vzťahu k jednoduchej otázke: Čo je to právo?*“

Dôležitou súčasťou správne napredujúcej spoločnosti by malo byť aj formovanie osobností v oblasti právneho vedomia, etikety a úcty k hmotným aj nehmotným statkom. Mladí ľudia sú stále viac a viac ľahkovážnejší a prejavujú iba minimálny prípadne neprejavujú žiaden záujem poznať čo i len základný zákon štátu s najvyššou právnou silou, svoje práva a zároveň aj povinnosti, správanie sa v určitých situáciách... Už len pri pohľade na niektorých ľudí, ktorí pri počúvaní štátnej hymny majú z tejto dôležitej chvíle zábavu, rešpektovanie základných ľudských práv a slobôd je pre nich neznámou a predstaviteľov

štátnej moci považujú za niekoho, kto automaticky nástupom do svojej funkcie v demokraticky fungujúcej spoločnosti porušuje právne normy, v skutočnosti aj keď nemusí nesúhlasiť s jeho názormi alebo krokmi, tak si nedokáže vážiť ani funkciu, ktorú zastáva. Pri takýchto situáciách si môžeme položiť veľa otázok: Má vôbec zmysel byť spravodlivým človekom? Chceme poznať Ústavu Slovenskej republiky? Chceme vedieť ako sa máme správať v prítomnosti ústavných činiteľov? Ako vzdať úctu pri počúvaní štátnej hymny? Poznáme svoje práva a povinnosti? Vieme na koho sa máme obrátiť, ak problém nevieme vyriešiť sami a potrebujeme na to rozhodnutie alebo názor nezávislého orgánu? Na tieto otázky dokáže odpovedať iba spoločnosť svojim postojom k položeným otázkam. No s určitosťou môžeme vyjadriť súhlas, že byť človekom, ktorého zaujíma svet okolo a všetko čo k nemu patrí v hraniciach dobra, morálky, práva a spravodlivosti má a aj v budúcnosti bude mať zmysel.

Spravodlivosť a právo. Dve slová, ktoré si bez seba nedokážeme predstaviť. Častokrát však hodnotíme bežné každodenné situácie zo subjektívneho postoja k veci, či to je alebo nie je spravodlivé. To, čo by mohlo byť spravodlivé pre jedného, by nemuselo byť spravodlivé pre druhého a naopak. Presne preto sú neoddeliteľné. Z tohto dôvodu existuje právo ponúkajúce riešenia pre každého. Každý človek má vlastné potreby, postoje či názory a pred akoukoľvek jednoduchou alebo náročnou životnou otázkou má pred sebou výber z dvoch možností – spravodlivosť či nespravodlivosť. Tú, ktorú si zvolí je len na ňom, pričom bude za svoje konanie niesť následky. Ľudskú spoločnosť môžeme prirovnať k stredovekým vitrážovým oknám tvorených miliónmi malých sklíčok, jednotlivcov, spolu vytvárajúcich jeden celok. Niektoré sklíčka sú svetlé, predstavujú ľudí, ktorí si volia cestu spravodlivosti, dobra a porozumenia, ktorá je však náročnejšia ako cesta ľudí, ktorí sa rozhodnú pre konanie v súlade s nespravodlivosťou voči okoliu alebo vlastné zvýhodnenie bez ohľadu na ostatných. Bol by však výsledný efekt vitrážového okna rovnaký, ak by tam čo i len jedno malé farebné sklíčko chýbalo?

Je veľmi náročné vyjadriť presnú definíciu, čo je to spravodlivosť. Možnože je príliš jednoduchá a až príliš sa nad ňou zamýšľame, no možno je tak komplikovaná, že by sme jej ani nerozumeli. Alebo neexistuje. No jednoznačne je ukrytá v každom jednom človeku. Mohli by sme ju aj vyjadriť jedinečnými slovami predstaviteľa scholastickej filozofie, Tomáša Akvinského, ktorý povedal: „*Spravodlivosť je stála schopnosť človeka, vďaka ktorej cez stály a trvalý postoj vôle priznáva každému jeho práva.*“